

Відновлення України: побудова більш сталої, процвітаючої та стійкої економіки

1 липня 2022 р.

Ключові повідомлення

- Широкомасштабна агресія Росії проти України завдає значної шкоди українській економіці, підриває макроекономічну стабільність і послаблює її продуктивний капітал. Прагнення України до відновлення та відбудови у майбутньому має забезпечити наявність відповідних рамкових умов і залучення міжнародної підтримки для досягнення сталого відновлення, яке призведе до міцнішої, більш екологічної та стійкішої економіки.
- У короткостроковій перспективі збереження макроекономічної стабільності в умовах триваючої війни та тиску, пов'язаного з обороною країни, зміцнить захист України та забезпечить міцну основу для її відновлення. Прагнення максимально збільшити підтримку міжнародних партнерів у формі грантів або позик на дуже пільгових умовах, а також розробка механізмів для забезпечення визначеності щодо розміру та часових рамок підтримки сприятиме довірі, фінансуванню бюджету та рахунку поточних операцій.
- У довгостроковій перспективі гнучке макроекономічне управління залишатиметься важливим для управління відбудовою та підтримки конкурентоспроможності економіки. Запровадження більш ефективної системи оподаткування сприятиме стабільності державних фінансів.
- Довгострокове відновлення – це можливість «відбудувати кращий» інвестиційний клімат, посилити конкуренцію, прозорість і добросовісність між секторами, підвищуючи навички, сприяючи цифровізації та збільшуючи дослідження, розробки й інновації.
- Запровадження політики та систем, які дозволять усім громадянам України, особливо переміщеним особам або захисникам країни, повною мірою взяти участь у відновленні, забезпечить більш інклюзивну економіку.

Підготовка до економічного відновлення України

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричиняє нечувані людські страждання. Воно також завдає серйозної шкоди економічній структурі країни. Україна може відновитися завдяки програмам, які зміцнюють рамкові умови та залучають міжнародну підтримку. Дозволити всім українцям, особливо тим, які через війну стали переміщеними особами чи захищають країну, взяти повноцінну участь у відновленні, забезпечить більш інклюзивну економіку. Вжиття фінансових і політичних заходів для «відбудови кращої» пошкодженої інфраструктури, підприємств і житла забезпечить продуктивнішу, екологічнішу та більш цифрову економіку. Покращення інвестиційного клімату, посилення конкуренції, прозорості та доброчесності між секторами, підвищення кваліфікації і стимулювання досліджень, розробок та інновацій дозволить економіці України скористатися новими економічними можливостями, диверсифікуватися та стати більш продуктивною й екологічно стійкою. У цьому аналітичному звіті викладено деякі програмні пріоритети для стратегії економічного відновлення, яка відповідає потребам України на найближчий час (2022-2023 рр.) і може допомогти вивести Україну на стійкий шлях швидкого економічного зростання в середньо- та довгостроковій перспективі (після 2023 р.).

Макроекономічна стабілізація як основа відновлення

Війна Росії проти України зменшує активність, скорочує надходження від експорту та бюджетні доходи, тоді як потреби в державних видатках зростають. Оцінки втрати виробничої потужності та економічної активності у 2022 році коливаються від 30% до 50%. Майже половина підприємств скоротили або призупинили свою діяльність (Київська школа економіки, 2022^[11]). Експорт скоротився вдвічі, оскільки ключові експортні шляхи через Чорне море та до Росії заблоковані, і лише частина може дістатися по суші або через Дунай на західні ринки. Наприклад, Україна виробляла 9% світового експорту зерна, а її чорноморські шляхи заблоковані. За оцінками, 30% посівів не було висаджено у весняний сезон 2022 року, а сільськогосподарські запаси були знищені або зіпсовані, що загрожує постачанню продовольства в Україні та в усьому світі. Щонайменше 15% працівників були звільнені, а у більшості інших робочий день і доходи скоротилися.

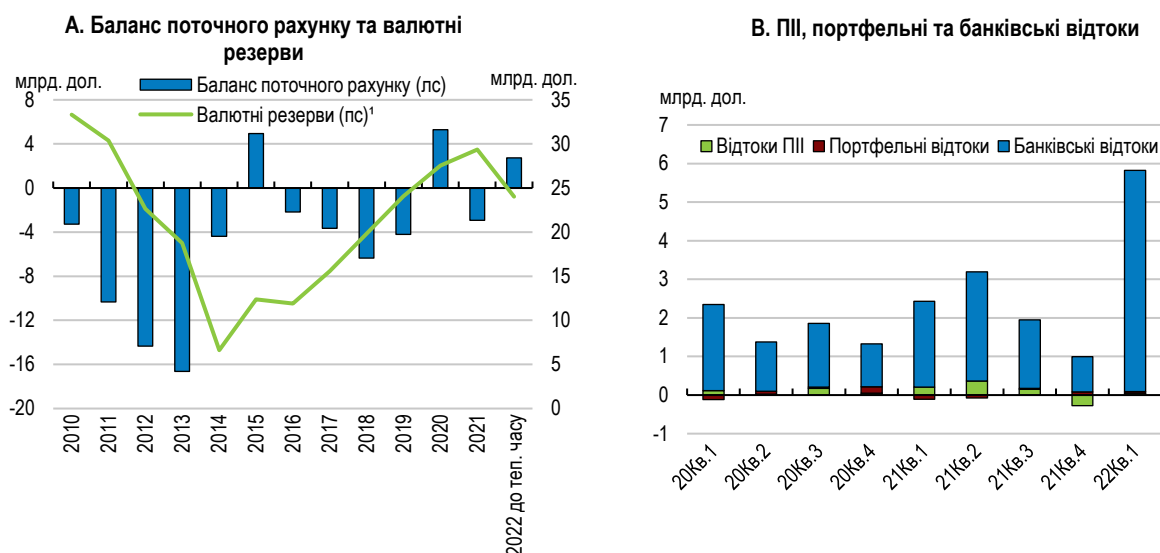
Тиск на рахунок поточних операцій хоча і є стійким у дуже короткостроковій перспективі, проте він зростає. Імпорт впав через скорочення поставок ключових товарів, таких як пальне, але він впав менше, ніж експорт, що посилює тиск на фінансування рахунку поточних операцій. Разом зі зростанням попиту на переведення заощаджень в іноземну валюту, це посилює тиск на платіжний баланс. Інфляція зростає: впродовж року до квітня 2022 року ціни зросли більш ніж на 16%, хоча ціни на основні товари були заморожені. Обмінний курс було зафіксовано по відношенню до долара США, а баланс руху капіталів і кредитів закрито завдяки значним валютним резервам, які скорочуються, хоча неофіційні ринкові обмінні курси зараз приблизно на 10% нижчі за офіційні (Рисунок 1). Хоча банки працюють, доступ до готівки стає обмеженим. Національний банк України підвищив облікову ставку з 10% до 25% у середині червня 2022 року, намагаючись запобігти відпливу депозитів із банків і покращити попит на гривню (Рисунок 2, Панель В). Очікувані фінансові потоки від міжнародних партнерів України, ймовірно, сприятимуть обмінному курсу та внутрішній грошово-кредитній стабільності, хоча невизначені терміни та обсяги цієї підтримки створюють проблеми для втілення політик та збільшують невизначеність у приватному секторі.

Фіскальна стабільність залежить від офіційної зовнішньої підтримки. З початку війни податкові надходження впали на 80% (Becker et al., 2022^[12]). Уряд значною мірою покладається на грошове фінансування та позики, щоб задовольнити свої потреби у фінансуванні у розмірі

приблизно 4,7 мільярдів євро на місяць (Рисунок 2). Уряд також вважає, що його здатність залучати нове фінансування через внутрішні облігації обмежена до 1 мільярда доларів США на місяць. Державний борг вітчизняних банків вже є високим. У період з 24 лютого по 7 червня 2022 року Україна отримала понад 7,9 мільярдів доларів США в основному у вигляді гуманітарних грантів і 49,4 мільярдів доларів США у вигляді позик та іншого фінансування, що підлягає поверненню. Низка зовнішніх партнерів пообіцяли надавати подальшу суттєву підтримку, хоча частку грантового фінансування важко оцінити. Очікується, що зобов'язання міжнародних партнерів України на суму понад 28 мільярдів євро з початку червня 2022 року обмежать виснаження фіскальних резервів до 9 мільярдів євро в 2022 році. Багатостороння підтримка державного фінансування включає наступне:

1. «Механізм відновлення України» ЄС, в рамках якого надаються гранти і позики на відбудову. Він фінансується ЄС та державами-членами.
2. «Рахунок для України» МВФ, який є каналом грантів або позик від членів МВФ, їхніх офіційних установ, а також міжурядових установ і організацій для надання допомоги Україні у задоволенні її платіжного балансу та бюджетних потреб.
3. Рамкова програма ЄБРР забезпечення стійкості та засобів до існування у розмірі 2 мільярдів євро, яка, зокрема, зосереджена на відстрочках платежів, простроченні та реструктуризації боргів, а також на екстремому фінансуванні ліквідності для України.
4. Багатодонорський механізм під керівництвом Світового банку для покриття основних державних видатків, таких як державний фонд оплати праці, який уже отримав змішану позику на пільгових і комерційних умовах в розмірі 1,5 мільярда доларів США.

Рисунок 1. Валютні резерви України підтримують зростаючий тиск на рахунок поточних операцій

1. Значення на кінець року. Значення за 2022 до квітня.

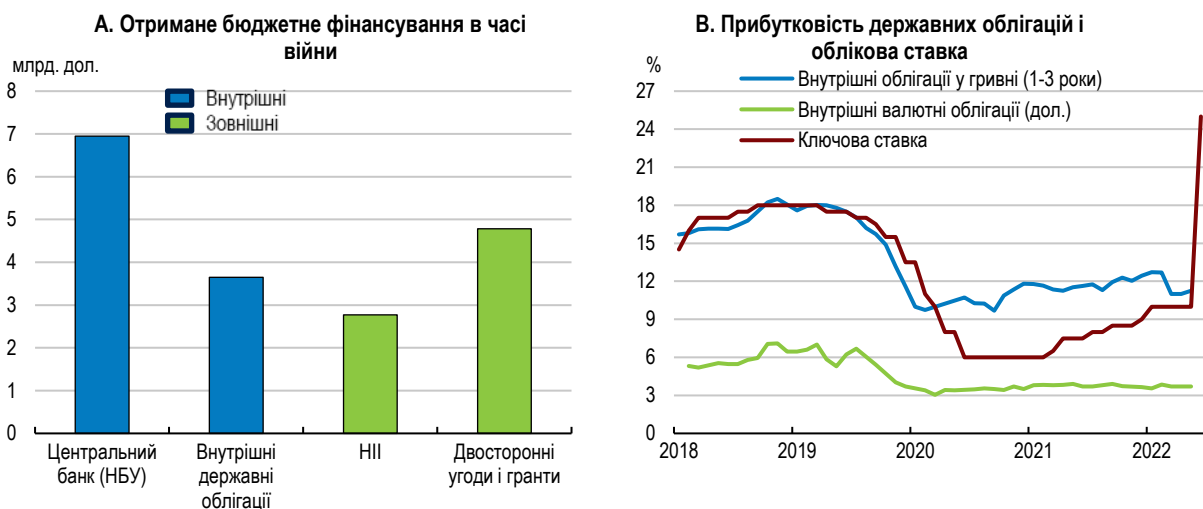
Джерело: CEIC; Дані за місяць щодо потоків капіталу ОЕСР; та розрахунки ОЕСР.

Невідкладні заходи щодо підтримки макроекономічної стабільності

Нагальні фіскальні потреби та потреби рахунку поточних операцій України були профінансовані. Вони є стійкими в короткостроковій перспективі, якщо можна зберегти довіру до банківської системи та обмінного курсу. Забезпечення прозорості щодо зовнішньої фінансової підтримки та потреб зміцнить довіру до обмінного курсу і банківської системи. Без значної частки грантового або дуже пільгового кредитного фінансування валові потреби України у фінансуванні ризикують бути нестабільними, що підриває умови для відновлення. Україна та її партнери повинні зробити наступне, щоб зберегти макростабільність на тлі війни:

- **Продовжувати фінансову підтримку та підтримку рахунку поточних операцій, шукаючи, наскільки це можливо, гранти або позики з дуже тривалими термінами погашення і низькими фіксованими процентними витратами.** Отримання чіткості і попередніх зобов'язань від міжнародних партнерів щодо термінів і обсягів виплат надасть політикам і приватному сектору більшу впевненість. Обмеження валових потреб державного сектору у фінансуванні зменшить витратний тиск і вразливість, особливо в перші роки відновлення.
- **Надавати кредитні гарантії для підтримки роботи високопродуктивних фірм.** Державні гарантії позик можуть захистити ефективні фірми від наслідків кризи, не створюючи значного ризику збереження «зомбі» фірм або запобігання переходу до діяльності з кращими перспективами, якщо їх існуюча діяльність може стати неефективною (Demmou and Franco, 2021^[3]).
- **Заохочувати повернення тих, хто залишив Україну.** Збереження кваліфікованих працівників в Україні матиме вирішальне значення для підтримання економіки під час війни, а також для відбудови і залучення інвестицій у відновлення. Підтримка макроекономічної стабільності та визначення фінансування для відновлення зміцнить довіру та внесок у майбутнє України.

Рисунок 2. Бюджет залежить від центрального банку і офіційного фінансування, оскільки ринкові ставки ростуть

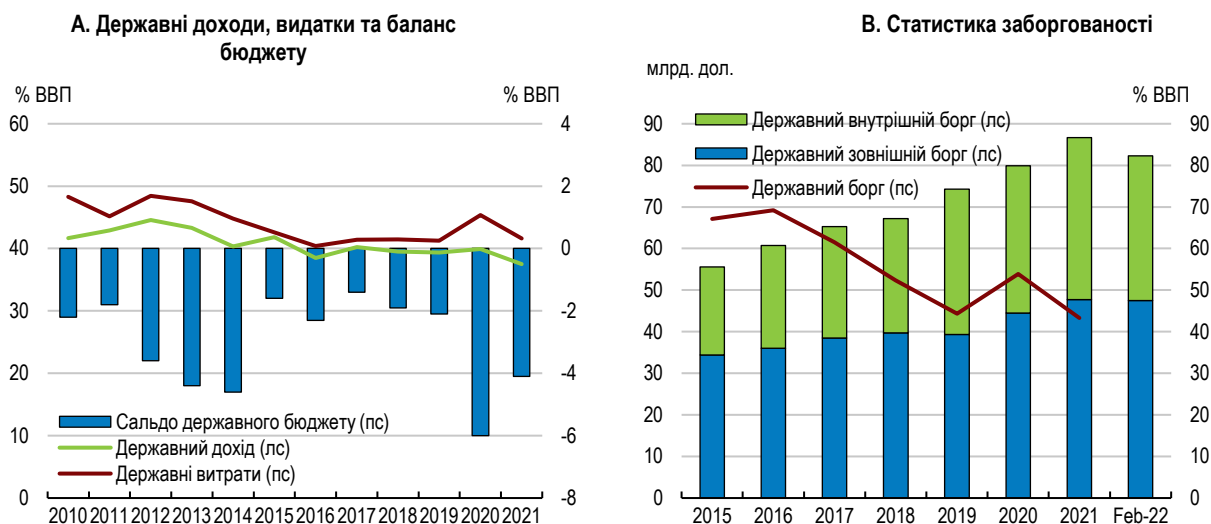
Примітка: Панель А: Фінансування державного бюджету з 24 лютого по 22 червня 2022 року.
Джерело: Міністерство фінансів України; Національний банк України; та розрахунки ОЕСР

Довгострокові заходи щодо зміцнення макроекономічних показників України

Підтримання макроекономічної стабільності залишатиметься складним у період відновлення, вимагаючи збалансування очікуваних великих фінансових надходжень на відбудову з втраченими виробничими можливостями економіки і необхідністю підтримки працівників і підприємств, які переходять на нові види діяльності та місця розташування.

- **Відновити середньострокову фіскальну структуру, яка забезпечує фіскальну стійкість і керує очікуваною підтримкою відновлення, адаптованою до зміни ситуації.** Середньострокові бюджетні цілі, узгоджені у 2021 році – досягнення первинного профіциту бюджету та забезпечення державного боргу на рівні нижче 60% ВВП – є надійною основою для майбутньої середньострокової стратегії (Рисунок 3). Майбутня стратегія України має бути спрямована на обмеження валових потреб у фінансуванні та розвиток фіскальних можливостей для реагування на майбутні потрясіння при управлінні фінансуванням відбудови. Повернення показників державного боргу до скромних рівнів сприятиме стабільності. Посилення процесу підготовки бюджету може допомогти забезпечити досягнення фіскальних цілей через збалансовані рішення щодо доходів і витрат, а не через скорочення витрат на підтримку зростання (PEFA Secretariat, 2019^[4]).
- **Розробити програму управління фінансовими надходженнями, одночасно захищаючи конкурентоспроможність експорту та макроекономічну стабільність.** Оскільки Україна відновлює свій виробничий потенціал, міжнародною фінансовою підтримкою потрібно буде керувати таким чином, щоб уникнути створення стійкого інфляційного тиску або швидкого підвищення валютного курсу, що послабить міжнародну конкурентоспроможність експортерів. Інтеграція цих механізмів у монетарну політику та програми управління резервами центрального банку сприятиме монетарній стабільності. Оскільки управління монетарною політикою залишатиметься надзвичайно складним протягом цього періоду, подальше зміцнення внутрішнього управління та операційної практики Національного банку України (НБУ) шляхом підтримання незалежності НБУ та налагодження співпраці з високоефективними центральними банками інших країн може бути ефективним.

Рисунок 3. До війни показники державного боргу були скромними, а фіскальна політика консолідувалася

Джерело: Міністерство фінансів України; та розрахунки ОЕСР.

- Підвищити якість державних видатків.** Післявоєнне відновлення дасть можливість переглянути та вдосконалити програми витрат, збільшити витрати, які підтримують зростання, розробити стійку систему соціального захисту, яка підтримуватиме інклюзивність і соціально незахищені групи після війни. Наприклад, це дасть можливість переглянути та покращити стабільність пенсійної системи з огляду на старіння населення України [див. Політика соціального захисту]. Впровадження заходів для підвищення ефективності державних видатків, включаючи середньострокову структуру видатків, перегляди видатків та оцінку ефективності, може керувати перерозподілом видатків у ті сфери, де це найкраще сприятиме зростанню та добробуту, і може покращити цілі за умов суворої фіскальної політики. Процес серйозної попередньої оцінки та консультацій для визначення пріоритетів між необхідністю перебудови мережевої інфраструктури та інвестування у навички та соціальні послуги може впливати на пріоритети витрат. Подібним чином можна переглянути систему податків і внесків, щоб зменшити викривлення, розширити податкову базу і заохотити активність та інвестиції. Уникнення податкових пільг, які можуть бути неефективними або стати постійними, сприятиме фіскальній довірі та довгостроковому фіскальному моральному духу.
- Поліпшити структуру й адміністрування податкової системи.** У рамках післявоєнного відновлення Україні доведеться відновити податкову систему та податкову базу. Одразу після цього вона може розглянути тимчасові податкові заходи, які підвищать доходи за низьких витрат на комплаєнс, одночасно стимулюючи відновлення економіки та підтримуючи грошові потоки підприємств і домашніх господарств. Потім країні потрібно буде перебудувати й адаптувати свою податкову систему до економічної ситуації, яка змінюватиметься. Щоб підтримати відновлення, відбудована система повинна буде стимулювати інновації, підприємництво та господарську активність. Хоча цільові податкові стимули можуть бути доцільними для підтримки інвестицій і відбудови, слід подбати про те, щоб ці податкові стимули були ефективними та результативними,

особливо в світлі дворівневого рішення для вирішення податкових проблем цифрової економіки, що була погоджена більш ніж 130 юрисдикціями, яка включає глобальну мінімальну ефективну ставку податку в 15%. Післявоєнна відбудова може посилити комплаєнс і покращити адміністрування системи, таким чином зміцнюючи державні фінанси і фіскальний моральний дух у майбутньому.

- **Створити потужнішу спроможність виробляти та використовувати економічну статистику для управління відновленням.** До вторгнення в Україну йшлося про покращення якості економічної статистики України. Війна призупинила цю роботу та серйозно послабила спроможність України створювати навіть деякі основні офіційні статистичні дані. Відновлення та модернізація української національної статистичної системи шляхом створення нової інфраструктури для управління даними та статистики, а також відновлення людських і технічних можливостей для збору та підготовки відповідної офіційної статистики буде необхідним для моніторингу відбудови, оцінки її ефективності та забезпечення інклюзивності для різних груп населення. Для цього знадобиться підтримка міжнародної статистичної спільноти для відновлення існуючих і вивчення нових джерел даних і інструментів, а також впровадження міжнародних стандартів (наприклад, SDMX). Покращення офіційної і приватної спроможності використовувати ці статистичні дані може підтримувати позитивний цикл більшого попиту на якісну статистику та краще формування політики.
- **Покращити макроекономічний аналіз та спроможність України прогнозувати управління макроекономічною політикою через реконструкцію.** Першим кроком буде зміцнення інфраструктури короткострокового прогнозування в Україні для економічного аналізу й економічних прогнозів на 2 роки. Короткостроковий аналіз може бути закріплений у довгострокових сценаріях, які зазвичай включають потенційні оцінки цілей та можуть моделювати довгостроковий вплив програмних заходів та альтернативних стратегій відновлення України.

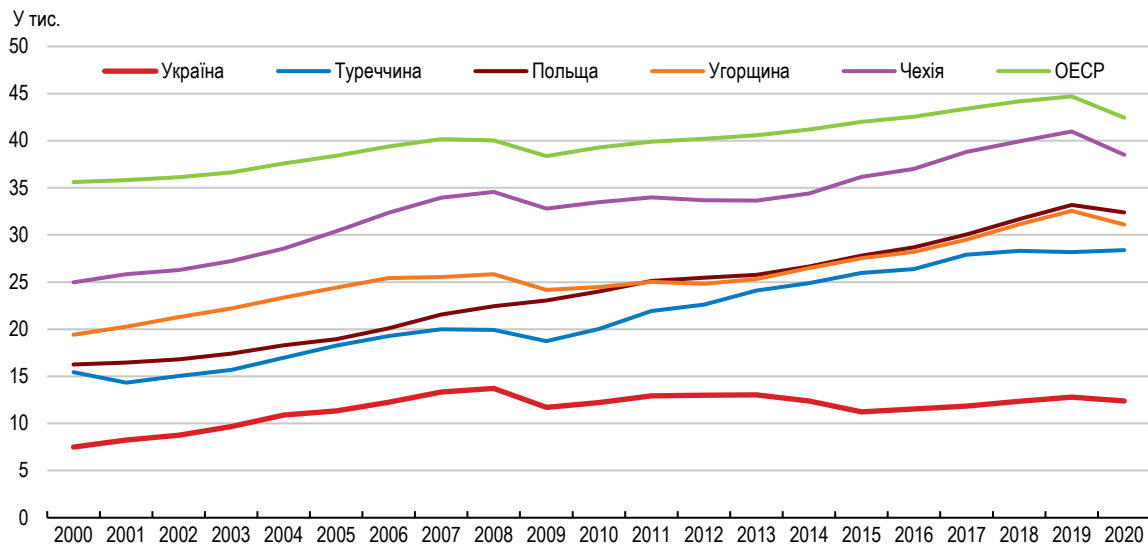
Довгострокові заходи, що створюють умови для сталого, стійкого і процвітаючого відновлення

Війна призупинила або знищила виробництво в багатьох провідних галузях України. Збиток, завданий транспортній інфраструктурі, оцінюється в понад 41 мільярд доларів США, пошкоджено або зруйновано 41 місто, майже 2000 освітніх закладів, 700 закладів охорони здоров'я, а також 200 об'єктів культурної спадщини (Kyiv School of Economics, 2022^[11]). Виробництво сталі, яке створювало одну чверть експорту до війни, було помітною ціллю і потребуватиме цілеспрямованих зусиль для відновлення (Блок 1). Сільськогосподарська діяльність, яка створювала 10% ВВП і 40% експорту, буде обмежена до тих пір, поки не можна буде знову вирощувати культури і доставляти вантажі.

Збитки від війни посилюють наявні слабкі сторони економіки. На відміну від своїх західних сусідів, Україна не була на шляху зближення до середніх рівнів продуктивності та доходів ОЕСР, що відображає низькі інвестиції та недиверсифіковану економіку, яка додала обмежену вартість її сировинних продуктів (Рисунок 4 та Рисунок 5). В економічній діяльності домінувала невелика кількість великих підприємств, які виробляли приблизно половину доданої вартості бізнесу, тоді як велика кількість мікро-, малих і середніх підприємств залучала більшість працівників приватного сектору (OECD et al., 2020^[5]).

Рисунок 4. На відміну від своїх західних сусідів, дохід України не наближався до рівня розвинутих економік

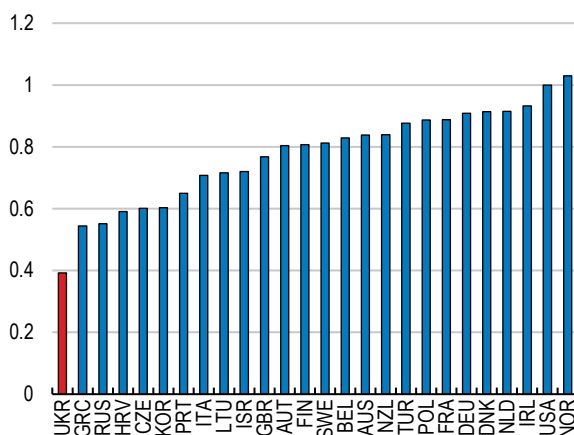
ВВП на душу населення, пост. 2017, паритет купівельної спроможності

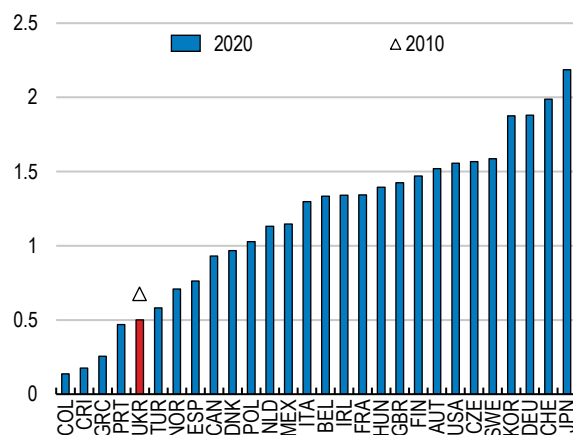
Джерело: Світовий банк; та розрахунки ОЕСР.

Рисунок 5. Диверсифікація діяльності за допомогою зменшення регуляторних бар'єрів сприятиме росту продуктивності

А. Загальна факторна продуктивність
Співвідношення до дол., 2019, USA=1

В. Коефіцієнт економічної складності

Примітка: Панель С: 1. Шкала індексів від 0 до 6, від найбільш до найменш сприятливого до конкуренції регулювання. Маржа вказує на діапазон країн ОЕСР між 5 з найвищими показниками та 5 з найнижчими показниками країнами ОЕСР. Україна розглядалася у 2017 році із застосуванням Методики регулювання товарного ринку 2013 року.

Джерело: Penn world table; ОЕСР; База даних ОЕСР 2013 PTP; та розрахунки ОЕСР.

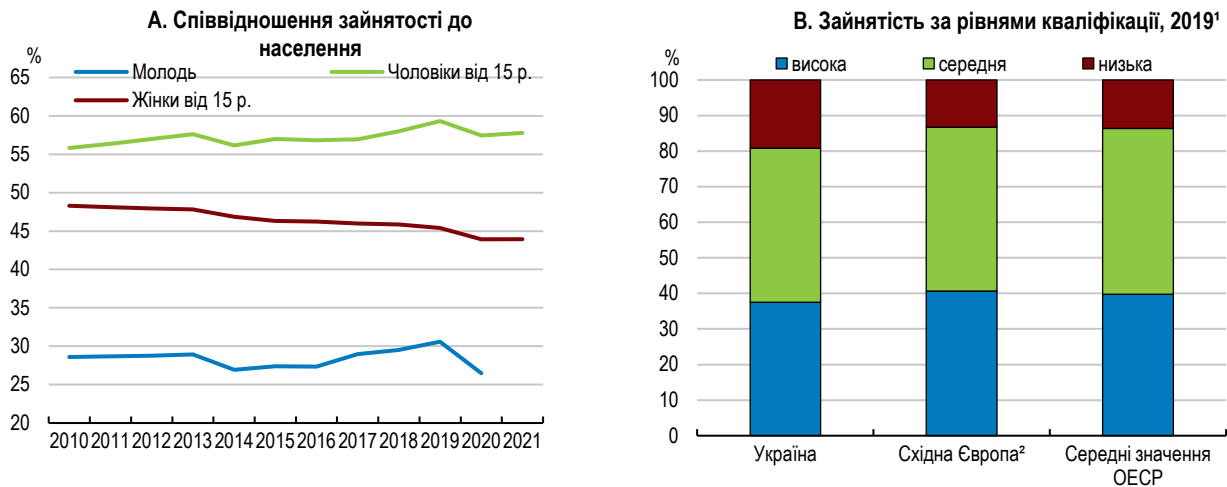
Надання можливості працівникам зробити свій внесок і отримати повну вигоду від відновлення

Російське вторгнення в Україну призвело до великих переміщень населення, припинення роботи та створення ризиків втрати кваліфікованих кадрів. Близько 30% працівників були переміщені як всередині України, так і за її межі. Більшість робочих годин і заробітна плата були скорочені, а приблизно 15% були звільнені (Becker et al., 2022^[2]). Багато працівників залишили свою роботу і приєдналися до оборони України. Цим працівникам потрібно буде повернутися до звичної діяльності, коли ситуація нормалізується. На додаток до втрат, фізичні та психічні травми внаслідок війни, ймовірно, впливатимуть на багатьох працівників.

До війни рівень зайнятості був помірним, неповна зайнятість була значною, особливо серед молоді, а рівень кваліфікації відставав від порівнюваних країн у багатьох аспектах (Рисунок 6). У той час як середня тривалість навчання працівників та ресурси, що витрачаються на освіту, є високими, особливо порівняно з іншими країнами, в Україні рівень доходів, професійні навички та результати нижчі, а освітня нерівність зростала до війни. Україна використовувала навчальні програми, щоб допомогти працівникам скористатися новими можливостями після економічного шоку внаслідок падіння комунізму. Участь населення, переміщеного як всередині країни, так і за її межами, в освіті та навчанні, забезпечить безперервність порушеного життя та підготує фахівців для відновлення.

Модернізацію активної політики щодо ринку праці в Україні, яка здійснювалася до війни, слід розширити, щоб задовольнити потреби відновлення. Ці зусилля були зосереджені на покращенні можливостей державної служби зайнятості щодо підбору робочих місць (European Training Foundation, 2022^[6]). Ця здатність стане ще більш важливою завдяки економічному відновленню, оскільки з'являться нові та більш різноманітні можливості для підвищення кваліфікації, висуваючи нові вимоги до освіти та навчання. Це включає глибші потреби у фундаментальних навичках вирішення проблем і комунікаційних навичках, а також нові професійні навички для більш передових технологій у міру перебудови підприємств. Розвиток міцних цифрових навичок, як конкретних технічних навичок для впровадження цифровізації, так і ширших навичок, для отримання максимальної віддачі від цифрового робочого середовища, забезпечить українським працівникам конкурентну перевагу. Розширення пропозиції агрономів та інших кваліфікованих спеціалістів сільського господарства може допомогти цьому сектору стати провідною рушійною силою відновлення України (Блок 3).

Рисунок 6. Відновлення має забезпечити більшу зайнятість і висококваліфіковані робочі місця

1. Рівні кваліфікації розподіляються за професіями на основі визначень МОП: рівень «високий» включає керівників, спеціалістів, техніків і помічників спеціалістів. Рівень «середній» включає допоміжних службовців, працівників сфери послуг і торгівлі, кваліфікованих працівників сільського, лісового та рибного господарства, ремісників і працівників суміжних професій, операторів установок і машин, а також монтажників. Рівень «низький» включає всі елементарні професії.

2. Регіон Східної Європи МОП включає Білорусь, Болгарію, Чехію, Угорщину, Республіку Молдова, Польщу, Румунію, Російську Федерацію, Словаччину та Україну.

Джерело: МОП; та розрахунки ОЕСР..

- **Провести оцінку кваліфікації, щоб створити базу для відбудови системи освіти та навчання, а також для розробки і реалізації національної стратегії щодо кваліфікації.** Через перервану війною роботу й активність працівників, відновлення кваліфікації населення стане важливим завданням для стійкого економічного відновлення. Розробка національної стратегії щодо кваліфікації могла б визначити пріоритети для університетських курсів і курсів постійного навчання, які відповідатимуть потребам ключових секторів. Оцінка може розвинути співпрацю між урядом, бізнесом і академічними колами, щоб освітні процеси та результати відповідали потребам ринку, що з'являтимуться (OECD, 2015^[7]).
- **Посилити навчання, щоб підвищити кваліфікацію молодих працівників і допомогти бізнесу задовольнити потреби в робочій силі.** Навчання зазвичай зосереджується на молодших працівниках, включаючи підвищення кваліфікації та перекваліфікацію працюючих працівників. В Україні навчання могло б дозволити студентам навчатися і працювати, таким чином збільшуючи трудовий внесок там, де це необхідно. Навчання також може надати важливу інформацію для системи освіти, дозволяючи їй краще адаптувати кваліфікацію до потреб бізнесу. Для пріоритетних сфер, таких як інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), уряд може запровадити фінансові стимули для підтримки відповідного навчання, і такі цільові фінансові стимули могли б бути більш корисними, ніж нецільові фінансові стимули для навчання (Kuczera, 2017^[8]). Реформування нормативно-правової бази для навчання в Україні зробить витрати та вигоди більш привабливими для роботодавців, розширивши можливості такого навчання.
- **Розробити грантову схему для покриття значної частки витрат на навчання, щоб підвищити рівень участі.** Разом із політикою слід запровадити належний механізм

моніторингу й оцінки. Щоб уникнути зловживання такими грантами, уряд може попередньо скласти список потенційних організаторів навчання, які фірма-бенефіціар може обрати на основі об'єктивних показників.

- **Навчати працівників і вдосконалювати методи управління щодо інноваційної і цифрової роботи.** Дистанційна робота та цифрові технології дозволяють компаніям продовжувати роботу під час війни, а також можуть підтримувати продуктивність компаній і розвивати нові цифрові бізнес-моделі. Щоб усвідомити це, фірми повинні працювати гнучко і підтримувати цю гнучкість, коли ситуація з безпекою нормалізується. Щоб досягти цього, потрібні постійні інвестиції в кваліфікацію й управлінські навички працівників, а також підтримка інвестицій компаній у нематеріальні об'єкти, про які йшлося вище (Calvino et al., 2022^[9]). Управлінські навички можна покращити через поєднання більшої обізнаності серед відповідних зацікавлених сторін, таких як торгово-промислові асоціації, і субсидування доступу до навчання менеджменту, консультацій та інструктажу.

Краще регулювання для залучення інвестицій і підтримки сталого відновлення

Величезні інвестиційні потреби для відбудови економіки створюють для України історичну можливість зробити стрибок до більш сталої діяльності з вищою доданою вартістю. Переміщення людей і компаній, а також відновлення інфраструктури й обладнання – це можливість для підвищення продуктивності та диверсифікації діяльності по всій країні. Відбудова інфраструктури – від цілих міст до енергетичної системи та виробничих процесів – це можливість закріпити на ранній стадії сектор будівництва житла з низькими викидами парникових газів, міський дизайн і виробничі технології (див. Блоки 1 і 2), що дасть Україні конкурентну перевагу в часи декарбонізації глобальної економіки.

Залучення значних довгострокових приватних інвестицій матиме ключове значення для відновлення. Приватні інвестиції, як від зовнішніх, так і від внутрішніх джерел, знадобляться для відновлення не лише підприємств та інших об'єктів, а й інфраструктури, наприклад, залізниці, портів та водних шляхів, а також соціальної інфраструктури, наприклад, лікарень та навчальних закладів. Інноваційне приватне фінансування може сприяти відбудові та покращенню якості житлового фонду України (див. Блок 2). Залучення довгострокових приватних інвестицій, які забезпечують як фінансування, так і інноваційні бізнес-процеси та технології, вимагатиме створення правильних рамкових умов.

Протягом останніх років Україна здійснила значні реформи для покращення інвестиційного та бізнес-середовища. Ключові реформи включають удосконалення вимог до корпоративного управління, спрощення процедур заснування та ліцензування, вирішення питань конкуренції, підвищення ефективності та прозорості державних закупівель та зміцнення антикорупційної архітектури (OECD, 2016^[10]; OECD, 2022^[11]). Про це свідчить відносно високий рейтинг України за деякими показниками регулювання товарного ринку ОЕСР (Рисунок 5, Панель С). Однак невизначена ситуація з безпекою означала, що ці реформи не призвели до покращення довіри інвесторів або попиту на фінансування.

Поліпшення конкуренції та посилення ролі Антимонопольного комітету (АМКУ) підтримає довіру інвесторів. Зокрема, Україна повинна продовжувати свої зусилля для підтримки ресурсного забезпечення та незалежності Комітету; покращити законодавчу базу проти твердих монополій і зловживань на торгах; усунути невідповідності Господарського кодексу; і дозволити АМКУ прозоро встановлювати свої пріоритети та процеси (OECD, 2016^[12]).

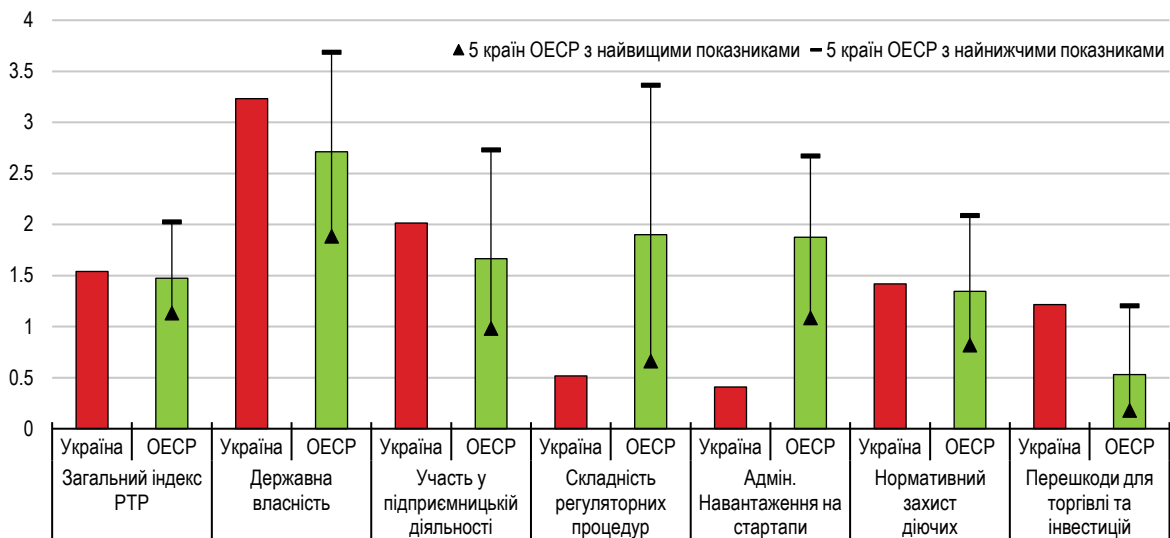
Поліпшення інвестиційного клімату стане ключовим фактором збільшення обсягів інвестицій зі скромного довоєнного рівня. Корупція, часті зміни в уряді та вищих посадовців, надмірна законотворчість, що супроводжується слабким виконанням, відсутність прозорості, а

також невизначеність і тривалість судових процесів – усе це пригнічувало настрої інвесторів (OECD, 2016^[13]). Покращення інвестиційного клімату України для відновлення вимагатиме зміцнення правоохоронних органів, зміцнення верховенства права та забезпечення політичної стабільності.

Посилення ролі прямих іноземних інвестицій (ПІІ), ймовірно, буде ключовим фактором відновлення. Будівництво, відновлювана енергетика, фінансові послуги, транспорт та ІКТ становлять понад 60% вартості нових інвестицій в Україні з 2003 року (Financial Times, 2022^[14]). Надання пріоритету іноземним інвестиціям у ці важливі сектори, які в Україні виявилися привабливими для інвестицій, допоможе прискорити відбудову та відновлення країни.

Поліпшення бізнес-клімату підтримає інвестиції існуючих компаній у відновлення та заохотить нові динамічні, інноваційні стартапи для омолодження економіки. Багато аспектів бізнес-середовища залишаються обтяжливими як для відкриття, так і для ведення бізнесу (Рисунок 7). Невдачі в реалізації програм та регулювання є більшими перешкодами для нових компаній, ніж для існуючих (OECD, 2016^[15]; Amici et al., 2015^[16]). Ефективність системи цивільного судочинства, якість угод про неплатоспроможність і забезпечення того, щоб регулювання було технологічно й операційно нейтральним, а не надавало перевагу діючим підприємствам, сприятиме більшому динамізму серед нових стартапів, потужному відновленню та більш диверсифікованій економіці.

Рисунок 7. Диверсифікація діяльності за допомогою зменшення регуляторних бар'єрів сприятиме росту продуктивності

Примітка: 1. Шкала індексів від 0 до 6, від найбільш до найменш сприятливого до конкуренції регулювання. Маржа вказує на діапазон країн ОЕСР між 5 з найвищими показниками та 5 з найнижчими показниками країнами ОЕСР. Україна розглядалася у 2017 році із застосуванням Методики регулювання товарного ринку 2013 року.

Джерело: Penn world table; ОЕС; База даних ОЕСР 2013 РТР; та розрахунки ОЕСР

- **Перегляд існуючих правил щодо створення та ведення підприємницької діяльності, узгодивши їх із належною практикою країн ОЕСР та спростивши комплаєнс.** Закон «Про ліцензування» від 2015 року запровадив деякі реформи, спрямовані на спрощення процедур, особливо щодо реєстрації бізнесу (OECD et al.,

2020^[5]), однак можна зробити більше для перегляду підходу до видачі дозволів на різні види господарської діяльності. Принципи «нульового ліцензування» для певних видів діяльності з низьким ризиком, але з високою доданою вартістю, «мовчання означає згоду» та правило «тільки один раз» означають, що підприємства надаватимуть інформацію адміністрації лише один раз і можуть стати важливими сигналами внутрішнім та зовнішнім інвесторам про підхід держави до регулювання, ефективність бізнесу та адміністративні витрати (OECD, 2022^[17]).

- **Створення системи єдиного вікна для інноваційних фірм.** У міру розробки більш гнучких адміністративних процедур їх можна застосовувати спочатку до фірм, які зареєстровані як особливо інноваційні. Можна створити «єдине вікно» для збору, розповсюдження та подальшої обробки запитів від цих фірм щодо спрощених бюрократичних і регуляторних процесів (Франція визнала такий підхід ефективним).
- **Поліпшення енергетичного регулювання.** Краще регулювання енергетичного сектору може допомогти Україні відновити свою енергетичну систему, подолати шок від втрати історичних поставок та інтегруватися в європейські енергетичні ринки. Спираючись на роботу, яка тривала до війни, для відкриття енергетичного сектору, виявлення та усунення перешкод для нових інвестицій і скорочення витрат у секторі можна допомогти відновити енергопостачання в Україні.
- **Розроблення стратегії ПІІ, узгодженої з Національним планом відновлення, щоб визначити пріоритетність інвестиційних потреб України та підтримувати зв'язки з вітчизняними компаніями.** З моменту свого створення у 2016 році UkraineInvest активно працює над покращенням іміджу України як успішного місця для бізнесу, зокрема, шляхом просування національних талановитих кадрів у секторі ІКТ (OECD, 2020^[18]). UkraineInvest також може розробити пакети сприяння інвестиціям, які поєднують різноманітні інструменти створення інвестицій, такі як збір інформації (наприклад, аналіз необроблених даних, дослідження ринку), галузеві заходи (наприклад, презентації, бізнес-форуми і ярмарки, місії в країні) і про-активне залучення інвесторів (індивідуальні зустрічі, кампанії електронною поштою/телефоном, обробка запитів) (OECD, 2022^[19]).
- **Сприяння бізнес-кластерам у розвитку за допомогою ефективної мережі та інфраструктури знань.** Добре продумана політика розвитку кластерів може спонукати компанії до спільної співпраці для розробки спільних проєктів, сприяти зв'язкам між галуззю та наукою та посилювати міжгалузеву взаємодію. До війни українські авіавиробники продемонстрували переваги такого об'єднання. Коли прямі іноземні інвестори знаходяться в таких кластерах, вони, імовірно, будуть більш охочі співпрацювати з іншими місцевими фірмами й організаціями. З точки зору політики, це означає, що кластерна політика повинна бути узгоджена з політикою сприяння прямим іноземним інвестиціям, малому та середньому підприємництву та регіональному розвитку, щоб збільшити потенціал ПІІ для підвищення продуктивності на місцевому рівні. Кластерна політика може досягти суттєвого впливу, якщо вона об'єднує галузеві пріоритети, залучає регіональних і місцевих суб'єктів (наприклад, підприємства, муніципалітети, університети) і надає підтримку (наприклад, технічну допомогу, фінансування, розвиток потенціалу), що враховує різноманітність суб-національних економік та екосистем ПІІ-МСП (OECD, 2022^[19]).

Блок 1: Відновлення стійкої сталеливарної промисловості

Промисловість чорної металургії створювала близько 25% українського експорту та 9% робочих місць до війни. Кілька сталеливарних заводів і критична інфраструктура, така як проміжні вузли, залізничні сполучення та портові склади, сильно пошкоджені або частково зруйновані. Швидке відновлення виробництва стане рушійною силою стабілізації та відновлення економіки та сприятиме утриманню кваліфікованих працівників.

- **Підтримка діючого виробництва.** Визначити фірми з діючими сталеливарними потужностями; пересвідчитися, що вони мають доступ до сировини та підключені до логістичних ланцюгів. Підтримати ці фірми за допомогою програм державної підтримки, які пов'язують підтримку з додатковими витратами, з якими стикаються фірми для відновлення виробничої діяльності до нормального рівня. Ця підтримка повинна бути тимчасовою і поступово припинятися після нормалізації умов. Ланцюжки постачання для сталеливарних заводів можуть бути забезпечені шляхом визначення необхідної сировини та забезпечення її доступності для вітчизняних виробників, а також шляхом перевезення запасів матеріалів із непрацюючих заводів до діючих.
- **Відновлення пошкоджених заводів та інфраструктури.** Планування і визначення фінансування для відновлення сталеливарних заводів та логістичної інфраструктури на ранній стадії прискорить їх повернення до роботи, коли це стане можливим. Реставраційні роботи – це можливість привести сталеливарні підприємства та логістичну інфраструктуру у відповідність до європейських стандартів.
- **Створення більш екологічної та продуктивної промисловості.** Відновлення виробництва – це можливість модернізувати заводи та підвищити конкурентоспроможність і стійкість металургії України. Існуючі заводи викидають значний об'єм вуглецю. Відновлення може підвищити енергоефективність і перевести виробництво на більш інноваційні та чистіші процеси. Ця інвестиція також є можливістю для сталеливарної промисловості України для виконання своїх зобов'язань щодо відповідальної господарської діяльності. Потенційні інвестиційні пріоритети включають енергоефективність, продукти брухту та циклічної економіки, а також сучасні технології, включаючи виробництво сталі на основі водню. Декарбонізація металургійної промисловості буде важливою для досягнення національної цілі відсутності викидів вуглецю до 2060 року і сприятиме ширшим удосконаленням промислових процесів, таких як розвиток низьковуглецевої енергетики, електроенергії та відповідної інфраструктури.

Доступ до фінансування для значніших і якісніших інвестицій

Надходження інвестицій в Україну та фінансування банків були скромними та нестабільними протягом останнього десятиліття, що спричинило низький загальний рівень інвестицій. Потоки капіталу різко впали в першому кварталі 2022 року, причому значні продажі портфельних і прямих інвестиційних активів почалися вже в січні (Рисунок 1, Панель В). Тим часом обсяги фінансування бізнесу українськими банками були низькими (

Рисунок 8), і його фактично припинила війна. Залучення фінансування буде критично важливим для державного та приватного секторів для відновлення кращої інфраструктури, обладнання та діяльності після війни.

- **Розвиток ринків облігацій для забезпечення внутрішнього фінансування інвестицій.** Нові й існуючі підприємства, швидше за все, шукатимуть фінансування за рахунок облігацій. Щоб підтримати доступ до кредитів, може бути запроваджено державний кредитний гарантійний фонд для інноваційних стартапів. Доступ до акціонерного фінансування буде особливо важливим для успіху молодих компаній, що працюють у секторах з великою кількістю нематеріальних активів, таких як цифрова економіка (Demmou, Franco and Stefanescu, 2020^[20]). Щодо акціонерного капіталу може бути реалізований податковий стимул для інвестицій в акціонерний капітал. Розвиток фондових ринків в Україні, не перешкоджання податковою системою фінансуванню акціонерного капіталу, а також розвиток венчурного капіталу та інших альтернативних джерел фінансування можуть розширити доступ до фінансування.
- **Альтернативні джерела фінансування доповнюють банківське фінансування та можуть бути ефективними для підтримки МСП та нових підприємств.** Приведення нормативних актів і практики нагляду у відповідність з іншими європейськими країнами, такими як країни Балтії з їхньою добре розвинутою системою альтернативного фінансування, може допомогти українським інвесторам отримати фінансування, підтримувати інноваційні та цифрові інвестиції.

Блок 2: Будівництво кращого житла для відновлення України

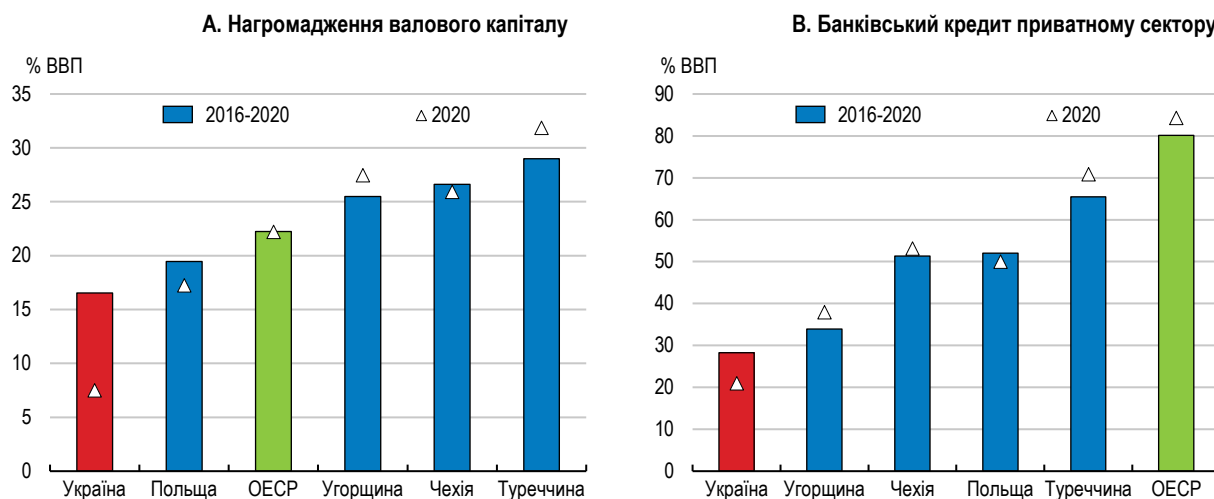
У міру відновлення економіки частина з 8,3 мільйона людей, переміщених через війну, може переїхати на нові місця на довгострокову перспективу, посилюючи тиск на пропозицію житла, який уже спричинений руйнуванням житла. Окрім 45 мільйонів квадратних метрів житла, знищеного війною, 80% довоєнного житлового фонду вважалось низькоякісним та енерго-неефективним будівництвом радянських часів. На житло припадала третина загального споживання енергії, а його якість була низькою, відповідно одна третина та половина населення не мали доступу до систем питної води та каналізації.

Реконструкція дає можливість підвищити якість житла в Україні. Фінансування цих зусиль у достатніх масштабах, коли фінанси домогосподарств будуть виснажені втраченим доходом і більшими витратами на війну, а фінансова система буде надто слабкою, вимагатиме інноваційних підходів. Розробка цільового інструменту може допомогти спрямувати необхідні інвестиції, в тому числі на реконструкцію існуючого житлового фонду (OECD, 2020^[21]):

- Проведення всебічної оцінки потреб у житлі та якості фонду дозволить оцінити потреби в будівництві, обслуговуванні і реконструкції та необхідні інвестиції.
- Оборотний фонд підтримки будівництва нового житла та реконструкції пошкодженого і неякісного житла міг би використовувати позики за комерційними та пільговими ставками, щоб забезпечити дешеве довгострокове фінансування для будівництва нового орендованого житла там, де це найбільше потрібно. Встановлення доступних ставок орендної плати, які періодично оновлюються, допоможе домогосподарствам відновити свої фінансові активи, одночасно нарощуючи капітал фонду з часом.
- Дані, зібрані фондом щодо наявності та вартості житла, можуть бути використані для регулювання житлової політики з плином часу та формування збалансованого ринку житла, який відповідає потребам диверсифікованої нової економіки.

Рисунок 8. Низький рівень інвестицій в Україні частково відображає обмежене фінансування з боку банків

Джерело: Світовий банк; та розрахунки ОЕСР..

Покращення рамкових умов для інновацій

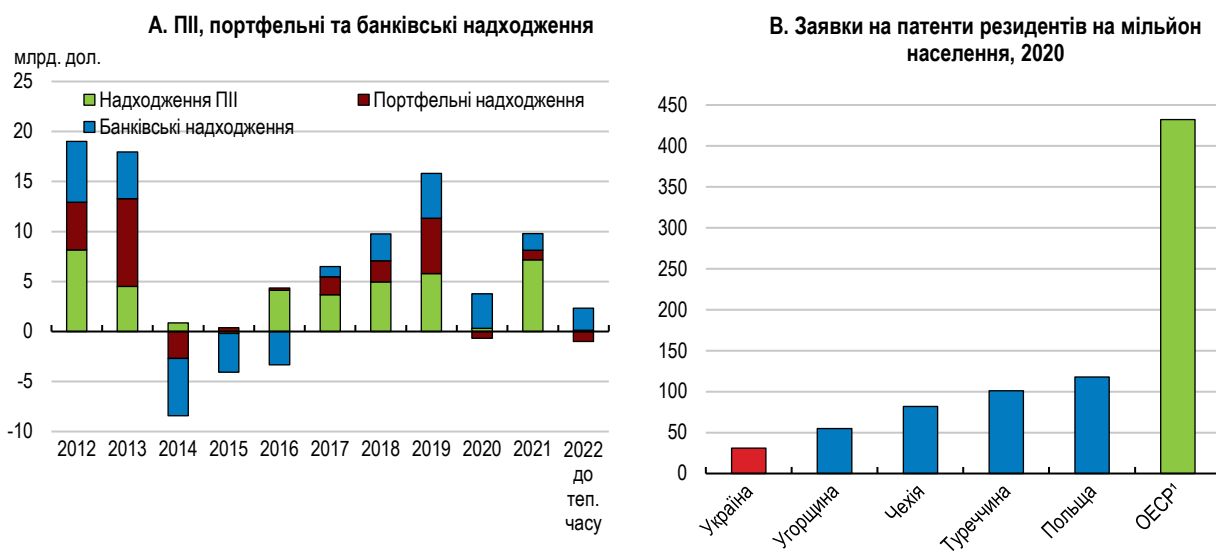
Незважаючи на історичну технічну компетентність, патентування та інноваційна активність в Україні були низькими до війни, а велика частина діяльності була пов'язана з низьким рівнем кваліфікації (Рисунок 9, Панель В). Посилення науково-дослідної діяльності (НДД) дасть змогу українським фірмам адаптувати передові технології для внутрішньої діяльності та допоможе повернути назад українську кваліфіковану діаспору. Маніфест платформи Industry4Ukraine передбачає п'ять умов для України для розвитку Четвертої промислової революції та забезпечує структуру політики щодо інновацій: (i) створення сприятливого бізнес-клімату; (ii) пріоритетна увага до середньо- та високотехнологічних галузей промисловості; (iii) інклюзивність та координація дій органів державної влади; (iv) масова та швидка цифровізація галузей промисловості; (v) підтримка та розвиток інноваційних промислових екосистем.

- **Відновлення науково-дослідної діяльності в Україні:** щоб утримати та повернути на батьківщину українських науково-дослідних працівників, короткострокова підтримка може включати зниження податків із заробітної плати та внесків на соціальне страхування, щоб підвищити конкурентоспроможність місцевих зарплат для цих висококваліфікованих працівників. Коли ситуація нормалізується, субсидії на заробітну плату для працівників науково-дослідної сфери мають бути скасовані.
- **Прив'язати назад до України українську діаспору вчених і дослідників.** Зміцнення існуючих та розвиток нових мереж українських науковців на основі попередньої роботи Форуму української дослідницької діаспори Національної академії наук України та конференцій, організованих Міжнародним інститутом освіти, культури та співробітництва з діаспорою. Заохочувати діаспору представляти свою роботу вітчизняній аудиторії, підвищувати моральний дух і створювати позитивні перспективи для тих, хто розглядає можливість покинути країну. Для тих, хто виїхав, створити спільні програми наукових досліджень та фінансування між діаспорою і батьківщиною, подібні до успішної

хорватської програми «Єдність через фонд знань» (ukf.hr). Надати можливість науковцям із діаспори провести рік в українській лабораторії чи інституті та забезпечити гнучкі і привабливі умови для діаспори, яка бажає повернутися, наприклад, визнання іноземного досвіду та гнучкі контракти, які дозволяють розподіляти час.

- **У післявоєнний період і в середньостроковій перспективі підтримувати попит на науково-дослідну діяльність, а не субсидувати науково-дослідну діяльність.** Ці заходи можуть початися з державних закупівель у сфері відбудови, зосереджуючись на функціональних потребах, а не на технічних специфікаціях, щоб заохотити учасників торгів до інновацій. Уряд може підтримувати це шляхом діалогу в тендерному процесі, наприклад консультацій щодо потенційних інноваційних рішень, розробки тендеру з урахуванням інноваційних рішень, зберігаючи при цьому прозорі умови для всіх потенційних постачальників. Тендери можуть потребувати нововведень.
- **Використовувати «інноваційні стартапи», щоб забезпечити скоординовану політичну підтримку для входження та розвитку нових інноваційних підприємств.** Визначення цільових об'єктів працює найкраще, коли воно базується на об'єктивних показниках інноваційного потенціалу з поєднанням таких характеристик, як вік фірми, її юридичний статус, рівень науково-дослідницької діяльності і кваліфікація працівників. Відповідні фірми можуть обирати програмні заходи, які підтримують комплексну взаємодію ресурсів, навичок і фінансів, що лежать в основі інновацій. Політики мають обмежені знання про кожен інноваційну фірму, що означає, що інноваційні стартапи мають можливість вибирати з широкого, багатостороннього та скоординованого набору стимулів, таких як підтримка доступу до фінансування або зменшення адміністративного та регуляторного навантаження.
- **Підтримувати політики, які сприяють співпраці бізнесу й академічних кіл.** Заходи можуть бути скромними, наприклад, організація заходів, прیزив і конкурсів, де можуть зустрітися академічні кола та бізнес. Такі заходи, як ваучери на інновації, коли уряд субсидує значну частину вартості невеликого інноваційного проекту, можуть бути легко реалізовані з мінімальним адмініструванням. Для великих проектів відповідні гранти, базовані на технологічних і ринкових перевагах, можуть спільно фінансуватися промисловістю та урядом.
- **Адаптувати політику для підтримки НДД та інновацій у міру відновлення України.** Порівняльний аналіз передових практик для послуг з розширення технологій і результатів технологій від дослідницьких інститутів та університетів вкаже майбутні напрямки інноваційної політики України.

Рисунок 9. Збільшення інвестицій може фінансувати українську НДД

Примітка: Панель А: Дані стосуються України. Панель В: Немає даних для Естонії, Ірландії, Ісландії, Литви, Люксембургу, Латвії та Словенії. Просте середнє значення країн ОЕСР, для яких були доступні дані.

Джерело: Дані ОЕСР щодо капітальних потоків за місяць; Всесвітня організація інтелектуальної власності; та розрахунки ОЕСР.

Блок 3: Перекваліфікація та інвестиції для зміцнення аграрного сектору в Україні та продовольчої безпеки в усьому світі

Сільськогосподарський сектор зробив значний внесок у діяльність, зайнятість та експорт до війни, спираючись на багаті природні багатства та традиційну компетентність України. Україна є провідним виробником та експортером сільськогосподарської продукції. Вона є найбільшим у світі виробником насіння соняшнику та найбільшим експортером соняшникової олії, третім за величиною експортером кукурудзи та ріпаку, четвертим за величиною експортером ячменю та п'ятим за величиною експортером пшениці. Російська агресія проти України підриває спроможність України збирати врожай, що призводить до значних і потенційно довготривалих наслідків для виробників і споживачів. На експорт вплинуло блокування портів і операції з переробки олійних культур, зростання цін на енергоносії та добрива призводить до зростання витрат на виробництво, а велика кількість переміщених громадян України викликає серйозні занепокоєння щодо продовольчої безпеки всередині країни. Війна також може вплинути на здатність України контролювати шкідників і хвороби тварин, зокрема африканську чуму свиней (АЧС), значно підвищуючи ризик розповсюдження хвороби всередині країни та в сусідніх країнах. Станом на червень 2022 року непрямі збитки українського сільського господарства через скорочення виробництва, підвищення вартості виробництва, перебої в логістиці та зниження цін на експортні товари становили 23,3 млрд доларів США (Kyiv School of Economics, 2022^[22]).

Перед війною проводилися реформи, спрямовані на поліпшення базових умов для сільського господарства. Тим не менш, сільськогосподарське виробництво в Україні може бути значно вищим – виробництво зерна може збільшитися на 50% завдяки інвестиціям у техніку та інфраструктуру, кваліфікацію та послуги (OECD, 2015^[23]).

- **У короткостроковій перспективі зусилля мають бути зосереджені на наданні матеріально-технічної підтримки Україні для забезпечення експорту сільськогосподарської продукції.** Внутрішню інфраструктуру необхідно підтримувати та відновлювати після спричинених війною збитків. Підтримка міжнародної торгівлі продуктами харчування та добривами дасть змогу внести необхідні коригування торгівлі та не дасть війні загострити глобальну продовольчу безпеку. Ініціативи щодо посилення прозорості ринку і політичного діалогу, такі як Система інформації про сільськогосподарські ринки (CICP), відіграють ключову роль у випадках, коли ринки сільськогосподарської продукції перебувають у стані невизначеності та мають адаптуватися до потрясінь, які впливають на попит і пропозицію. Слід також розглянути заходи, спрямовані на збільшення пропозиції чи зменшення попиту на сільськогосподарську продукцію, але вони, ймовірно, будуть більш ефективними в середньостроковій перспективі.
- **Реформа ринку землі, що триває, може стимулювати інвестиції та підвищити продуктивність.** Відкриття ринку землі разом із реалізацією плану Уряду України «Стратегія зрошення та дренажу до 2030 року» має стимулювати фермерів інвестувати в зрошення та дренаж. Закон про ринок землі все ще забороняє іноземцям купувати землю на даний момент і обмежує кількість землі, яку можуть купувати громадяни України, хоча це обмеження може бути переглянуте на майбутньому національному референдумі.
- **Інвестиції у послуги розширення та кваліфікацію працівників підвищать продуктивність.** Зосередження професійної освіти на затребуваних кваліфікаціях, таких

як агрономи, допомогло б фермерам підвищити ефективність. Державна підтримка послуг розширення, науково-дослідної діяльності допоможе фермерам освоїти нові технології, коли вони відновлять своє обладнання після війни.

- **Кращий захист навколишнього середовища та управління підвищить стійкість сектора в довгостроковій перспективі.** Ерозія ґрунту, яка вже вразила 60% землі, знижує цінне природне багатство України. Удосконалення практики вирощування сільськогосподарських культур і землеустрою може зменшити наслідки, наприклад, шляхом модернізації сільськогосподарської техніки. Очікування наслідків зміни клімату стане важливим для сектора в довгостроковій перспективі.

Додаток А. Україна: ключові показники

Цифри в дужках відносяться до середнього показника по ОЕСР

ЗЕМЛЯ, ЛЮДИ І ВИБОРЧИЙ ЦИКЛ				
Населення (млн., 2020)	44.1		Щільність населення на км ² (2020)	77.4 (38.7)
До 15 (% , 2020)	16	(17.8)	Очікувана тривалість життя при народженні (років, 2020)	71.2 (79.7)
Понад 65 (% , 2020)	17	(17.4)	Чоловіки (2020)	66.4 (77.0)
Міжнародна міграція (% нас., 2019)	11.3	(13.2)	Жінки (2020)	76.2 (82.5)
Середній зріст за останні 5 років (% , 2020)	-0.5	(0.6)	Останні загальні вибори (5-річний термін)	2019
ЕКОНОМІКА				
Основна інфляція (рік до року % зміни, квітень 2022)	16.4	(9.2)	Ставка монетарної політики (% , червень 2022)	25
Валовий внутрішній продукт (ВВП)			Частки з доданою вартістю (% , 2020)	
В поточних цінах (млрд. дол., 2020)	155.5		Сільське, лісове та рибне господарство	10.8 (2.7)
В поточних цінах (млрд. LCU; 2020)	4191.9		Промисловість, включаючи будівництво	24.3 (26.2)
На душу нас. (тис. дол. КПС, 2020)	13.1	(46.2)	Послуги	64.9 (71.1)
ЗАГАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ				
Відсоток ВВП				
Видатки (ОЕСР: 2020)	47.1	(48.5)	Валовий фінансовий борг (ОЕСР: 2020)	60.7 (133.6)
Надходження (ОЕСР: 2020)	40.9	(38.1)		
ЗОВНІШНІ РАХУНКИ				
Курс обміну валют (LCU за дол. США)	26.9		Основні статті експорту (% від загального експорту товарів, 2019)	
Курс обміну за КПС (USA = 1)	7.5		Залізо та сталь	17.8
У % від ВВП			Зернові	16.9
Експорт товарів і послуг (2020)	39.1	(54.6)	Тваринні або рослинні жири та масла	8.5
Імпорт товарів і послуг (2020)	40.1	(51.2)	Основні статті імпорту (% від загального експорту товарів, 2018)	
Баланс рахунку поточних операцій (2020)	3.4	(0.1)	Сирі або очищені вуглеводні	15.3
Чиста міжнародна інвестиційна позиція	-16.3		Машини та прилади	12.1
			Електричні машини та обладнання	10.5
РИНОК ПРАЦІ, КВАЛІФІКАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЇ				
Рівень зайнятості (від 15 років, %, 2020)	48	(55.1)	Рівень безробіття, Дослідження ринку праці (від 15 років, %, 2020)	9.5 (7.1)
Чоловіки (2019)	59	(65.6)	Молодь (15-24 рр., %, 2020)	19.3 (12.8)
Жінки (2019)	43	(49.9)	Безробітні протягом тривалого часу (від 1 року, %, ОЕСР: 2020)	2 (1.3)
Рівень участі (від 15 років, %, 2020)	52	(60.3)	Вища освіта (25-64 рр., %, 2017, ОЕСР: 2020)	49.9 (39.0)
			Валові внутрішні витрати на НДД (% ВВП, 2018)	0.5 (2.6)
ДОВКІЛЛЯ				
Загальне постачання первинної енергії на душу населення (тне, 2018, ОЕСР: 2020)	2.1	(3.7)	Викиди CO ₂ від спалювання пального на душу населення (т., 2015, ОЕСР: 2019)	4.5 (8.3)
Відновлювані джерела енергії (% , 2017, ОЕСР: 2020)	4.0	(11.9)	Відновлювані внутрішні ресурси прісної води на душу населення (1 000 м ³ , 2018)	1.2
СУСПІЛЬСТВО				
Нерівність доходів (Коефіцієнт Джині 2019, ОЕСР: 2019)	0.266	(0.317)	Результати освіти (шкала PISA, 2018):	
Рівень відносної бідності (% , 2019, ОЕСР: 2018)	23	(11.7)	Читання (2015, ОЕСР: 2018)	466 (485)
Державні та приватні витрати (% ВВП)			Математика	453 (487)
Охорона здоров'я (2018, ОЕСР: 2019)	7.7	(8.8)	Наука	469 (487)
Освіта (% ВНД, 2019, ОЕСР: 2020)	4.9	(4.6)	Частка жінок у парламенті (%)	21 (32.4)

Джерела: Міжнародне енергетичне агентство, Міжнародний валютний фонд, IRENA, Укрстат, ООН, Світовий банк, Міжнародна організація праці та розрахунки ОЕСР

Додаткова література

2015 [OECD Recommendation on Good Statistical Practice](#)

Список літератури

- Amici, M. et al. (2015), "Red tape reduction and firm entry: evidence from an Italian reform", *Questioni di Economia e Finanza*, No. 285, Bank of Italy, Rome, https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/qef/2015-0285/QEF_285.pdf?language_id=1 (accessed on 18 June 2022). [16]
- Becker, T. et al. (2022), "A Blueprint for the Reconstruction of Ukraine", *Rapaid Response Economics*, No. 1, CEPR, London, <https://cepr.org/sites/default/files/news/BlueprintReconstructionUkraine.pdf> (accessed on 17 June 2022). [2]
- Calvino, F. et al. (2022), "Closing the Italian digital gap: The role of skills, intangibles and policies", *OECD Science, Technology and Industry Policy Papers*, No. 126, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/e33c281e-en>. [9]
- Demmou, L. and G. Franco (2021), "From hibernation to reallocation: Loan guarantees and their implications for post-COVID-19 productivity", *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1687, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/2f4a4c20-en>. [3]
- Demmou, L., G. Franco and I. Stefanescu (2020), "Productivity and finance: the intangible assets channel - a firm level analysis", *OECD Economics Department Working Papers*, No. 1596, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/d13a21b0-en>. [20]
- European Training Foundation (2022), *Assessment of the Effectiveness of Active Labour Market Policies In Crisis and Post-Crisis Situations*, European Training Foundation, https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2022-02/almeps_effectiveness_0.pdf (accessed on 24 June 2022). [6]
- Financial Times (2022), *FDI Markets: the in-depth crossborder investment monitor from the Financial Times*, <https://www.fdimarkets.com/>. [14]
- Kuczera, M. (2017), "Incentives for apprenticeship", *OECD Education Working Papers*, No. 152, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/55bb556d-en>. [8]
- Kyiv School of Economics (2022), *Agricultural War Damages Review. Ukraine*, <https://kse.ua/agricultural-war-damages-review/>. [22]
- Kyiv School of Economics (2022), *Russia Will Pay project*, <https://kse.ua/russia-will-pay/>. [1]
- OECD (2022), *Anti-Corruption Reforms in Ukraine: Pilot 5th Round of Monitoring Under the Istanbul Anti-Corruption Action Plan*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/b1901b8c-en>. [11]
- OECD (2022), *Enhancing the business environment in Romania through industrial and manufacturing licensing simplification*, OECD Publishing, <https://www.oecd.org/economy/surveys/enhancing-the-business-environment-in-romania-through-industrial-and-manufacturing-licensing-simplification.pdf>. [17]
- OECD (2022), *FDI Qualities Policy Toolkit*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/7ba74100-en>. [19]

- OECD (2020), *Investment Promotion in Eurasia: A Mapping of Investment Promotion Agencies*, OECD Publishing, Paris, <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/Investment-Promotion-in-Eurasia-A-Mapping-of-Investment-Promotion-Agencies-ENG.pdf>. [18]
- OECD (2020), *Policy Actions for Affordable Housing in Latvia*, OECD Publishing, Paris, https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=137_137572-i6cxds8act&title=Policy-Actions-for-Affordable-Housing-in-Latvia. [21]
- OECD (2018), *Good Jobs for All in a Changing World of Work: The OECD Jobs Strategy*, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264308817-en>. [25]
- OECD (2018), *Mapping of Investment Promotion Agencies in OECD Countries*, <http://www.oecd.org/investment/Mapping-of-Investment-Promotion-Agencies-in-OECD-Countries.pdf>. [27]
- OECD (2016), “No Country for Young Firms?”, *STI Policy Note*, OECD, Paris, <https://www.oecd.org/sti/ind/Policy-Note-No-Country-For-Young-Firms.pdf> (accessed on 18 June 2022). [15]
- OECD (2016), *OECD Investment Policy Reviews: Ukraine 2016*, OECD Investment Policy Reviews, OECD Publishing, Paris, <https://dx.doi.org/10.1787/9789264257368-en>. [10]
- OECD (2016), *OECD Investment Policy Reviews: Ukraine 2016*, OECD Publishing, Paris, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264257368-en>. [13]
- OECD (2016), *OECD Reviews of Competition Law and Policy, Ukraine*, https://www.oecd.org/daf/competition/UKRAINE-OECD-Reviews-of-Competition-Law-and-Policy_WEBENG.pdf. [12]
- OECD (2015), *Identifying and Addressing Skills Gaps in Ukraine*, OECD, https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Skills_Gap_Assessment_Ukraine_ENG.pdf. [7]
- OECD (2014), “The crisis and its aftermath: A stress test for societies and for social policies”, in *Society at a Glance 2014: OECD Social Indicators*, OECD Publishing, Paris, https://dx.doi.org/10.1787/soc_glance-2014-5-en. [26]
- OECD (2010), *OECD Employment Outlook 2010: Moving beyond the Jobs Crisis*, OECD Publishing, Paris, https://dx.doi.org/10.1787/empl_outlook-2010-en. [24]
- OECD et al. (2020), *Ukraine: Small Business Act country profile*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/d5c2705e-en>. [5]
- OECD Eurasia Competitiveness Programme (2015), *Review of Agricultural Investment Policies of Ukraine*, OECD, Paris, https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Agricultural_Investment_Policies_Ukraine_ENG.pdf (accessed on 30 June 2022). [23]
- PEFA Secretariat (2019), *2019 Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA) Performance Assessment Report Ukraine*, World Bank, Washington, https://www.pefa.org/sites/pefa/files/2022-05/UA-Nov19-PFMPR-Public%20with%20PEFA%20Check_EN.pdf (accessed on 23 June 2022). [4]

Відповідальним за публікацію цього документу є Генеральний секретар ОЕСР. Висловлені тут думки та аргументи не обов'язково відображають офіційні погляди країн-членів ОЕСР.

Цей документ, а також будь-які включені в нього дані та карта жодним чином не мають за мету зачепити статус або суверенітет будь-якої території, розмежування міжнародних кордонів і меж, а також назву будь-якої території, міста чи району.

Статистичні дані для Ізраїлю надаються відповідними органами влади Ізраїлю під їхню відповідальність. Використання таких даних ОЕСР не зачіпає питання статусу Голанських висот, Східного Єрусалиму та ізраїльських поселень на Західному березі відповідно до умов міжнародного права.

Примітка Туреччини

Інформація в цьому документі з посиланням на «Кіпр» стосується південної частини острова. На острові немає єдиної влади, яка представляла б і турків, і греків-кіпріотів. Туреччина визнала Турецьку Республіку Північного Кіпру (ТРПК). Туреччина зберігатиме свою позицію щодо «кіпрського питання», доки в контексті Організації Об'єднаних Націй не буде знайдено стійке і справедливе рішення.

Примітка всіх держав Європейського Союзу, членів ОЕСР та Європейського Союзу

Республіка Кіпр визнається всіма членами Організації Об'єднаних Націй, за винятком Туреччини. Інформація в цьому документі стосується території, що перебуває під ефективним контролем Уряду Республіки Кіпр.

Використання цього документу, як у електронній, так і у друкованій формі, регулюється Умовами використання, з якими можна ознайомитись за наступним посиланням: <http://www.oecd.org/termsandconditions>.